

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Examen Theologiæ Moralis

Moure, Antonio Fernandes de

Coloniæ Agrippinæ

Tractatus Brevis De Ratione Administrandi Sacramentum Confessionis, A
S. Carolo Borromæo Cardinali editus.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40934

TRACTATUS AVREVS
DE RATIONE
ADMINISTRANDI
SACRAMENTVM
Confessionis,

A S. CAROLO BORROMAEO
Cardinali editus.

EX BIBLIOTHECA R. P. ANTONII
POSSEVINI, SOC. IESV, in gratiam Confessario-
rum huic operi, s. MEDVLLAE CASVVM
CONSCIENſTIAE, haud in-
congruè adiectus.

COLONIAE AGRIPPINAE,
Apud PETRVM HENNINGIVM.

ANNO M.DC.XXVIII.

AVREVS TRACTATVS

de Ratione administrandi Sacramentum Confessionis, à S. Carolo Borromæo Cardinali editus, & ex Bibliotheca P. Antonij Posseuini in gratiam Confessariorum excerptus, ac huic operi haud incongruè adiectus.

Notent Confessarij & sapiant.

VT Confessarij pœnitentiæ Sacramentum administrent, eo cum fructu, qui maximus esse possit (is verò in sincera vitæ emendatione positus est) neue in tanti ponderis negotio cum propriæ conscientiæ summo onere convenientem non adhibuisse diligentiam videantur (id quod sumopere timendum est multis , ne scilicet in grauem reprehensionem incident eorum industria, cum de tanto numero confiteentium, tam exigua emendationem videamus in ijs , qui toties, & tam multis abhinc annis hoc Sacramentum frequentarunt) præceptiones, & admonitiones nostras omnes iam pridem diuersis temporibus hac de re datas in vnum contulimus, atque alias quasdam ijs adiunximus, quas in hunc finem vtilis, & necessarias esse sumus arbitrati. Quamobrem per viscera misericordiæ Domini Nostri IESV CHRISTI eos exhortamur , vt quemadmodum eorum officium, & vocatio requirit , hac in causâ, & negotio, quod ad animarum salutem vsque ad eò pertinet, summa cum diligentia nostræ sollicitudini cooperari velint, nostramque intentionem in eo positam, vt populus Christi-

stianus,

stianus, quem Dominus nobis regendum tradidit, in viam salutis commodè dirigatur, promouere pro sua virili studeant.

Nullus sine approbatione Confessiones audire potest, ne puerorum quidem.

Nullus igitur neque sæcularis, neque regularis Sacerdos Pœnitentiæ Sacramentum aggredi præsumat, si non approbationem, & licentiam antea nostram in scriptis habeat, vt rite Concilium Tridentinum ordinauit; si aliter fecerit. excommunicationis pœnam ipso facto, iuxta primi Concilij nostri Prouincialis decretum, incurrisse se nouerit, & si Sacrum Missæ officium postea celebret, irregularis erit.

Caveat autem sibi quisque hac in re, ne prætextu minoris ætatis, se abduci a recto patiarur, quasi pueri sint, qui nondum ad vsum rationis peruenerint, quorum audit confessiones: solet enim vsu venire, vt in pueris etiam, quamuis in ætate sint adhuc tenera, peccata mortalia inueniantur. Ac vero nemo per speciem necessitatis alicuius se falli sinat, ac necessitatem interpreteretur pro quauis ægritudine, etiam si grauis, & periculosa illa sit, cum ad proprium pastorem, aut alium confessorium à nobis approbatum recurri potuisset. Immo nullos huic se negotio pergat interponere, quamuis à pastore eius, qui confiteri cupit, vel Vicarijs nostris consensum obtinuerit, nisi tales ij sunt, qui specialem à nobis acceperint potestatem, vt eam alteri concedere deinde possint.

Sacerdotes autè, qui confessiones audiendi licentiam à nobis obtinuerint, cum definita temporis, loci, certarumque personarum limitatione, videant, ne potestatis concessæ limites vlllo modo excedant.

Confessoriorum Catalogus.

Prima cum opportunitate regularium Superiores catalogum confessoriorum, quos ad hoc officium elegerint, quique in hac Ciuitate, vel diœcesi nostra habitant, nobis exhibeant, quo eorum nomina, cognomina, & natale solum habeantur.

Sed quia sæpius contingit, vt per suorum obedientiam mutetur, iccirco bis in anno prædictum catalogum nobis offerent; primum quidem ad primam septimanam Aduertus, secundum deinde primis ferijs. *Quadragesimæ*: Confessarij autem qui in nostra diœcesi verentur, Pastoribus, aut Vicarijs foraneis, testimonium admissionis suæ, quæ ad huiusmodi munus idonei esse iudicati sunt, quotiescunque ab eis exigetur, ne recusent ostendere: in templis vero, in quibus plures sint confessarij, in foribus sacrarij tabula suspensa habeatur, quæ omnes eius templi confessarios à nobis approbatos contineant, quæ toties mutanda erit, quoties alij deligentur.

Confessarij, qui à censuris & casibus reseruatim absoluedi potestatem à nobis habent, summa cum prudentia eam exerceant, vt sit ædificationi potius, quàm destructioni locus: quamobrem si in vtilitatem & auxilium pœnitentis, qui in aliquod eiusmodi peccatum incidit, iudicent expedire ad nos eum remittere, admoneatur, vt id facere debeat.

Confessarij quamuis approbati, Casibus conscientia studeant.

Omnes confessarios, quamuis à nobis vt idonei semel admissi fuerint, tamen ob graues & diuersos scupulos, qui pœnitentibus in dies occurrunt, & plurimas difficultates sibi coherentes habent pœmonitos, volumus, vt bonos, & classicos auctores nonnullos, qui Casus conscientia ex Professo tractant, manibus continuè terant, quod si non videantur sibi satis iudicij, & doctrinae comparasse, vt possint quaestiones obiectas resolvere, meminerint adire doctiores, & in talibus melius versatos. Sciant aut nos in hunc finem dedisse speciatim eas partes Pœnitentiariorum maiori Ecclesie nostræ Metropolitanæ, vt cum Theologis, & iuris Canonici peritis, si quæ dubia, & cõtrouersa circa res conscientia in hac nostra diœcesi obueniant, & de ijs conferat, & diligenter discutiatur, vt postquam res grauiiores nobis communicarit, omnem dubitationem eximat ijs, qui ad ipsum consulendi causa accedent.

Examinent præterea vires ingenij, & scientiam, quam habent,

habent, nec se temerè ad confessiones audiendas eorum ingerant, quos censuris ita quibusdam innolutos esse suspicentur, vt sese inde satis explicare nesciant.

Bonam habeant notitiam censurarum, & Casuum reſeruatorum, particulatim autem Bullæ in Cœna Domini legi ſolitæ: ſimiliter Canones Pœnitentiarios, & noſtras has admonitiones ſæpius legant.

Confessariorum bonitas.

Cùm dubium non ſit, quin is qui peccato mortali infectus, Sacramentum quoduis adminiſtrat, nouo ſe ſcelere rursus obſtringat; diligenter obſeruent, qui Confessarij partes agunt, ne cum peccati mortalis conſcientia confessiones audiant, multò verò minus id audiât, ſi qua cenſura teneantur Eccleſiaſtica ligati.

Qui verò ſeruidi animi confessorius eſt, animarum que ſalutis ſtudio tenetur, vt eas ad virtutes inducat, diuinifque remedijs adiuet, quibus contra peccata vel pœnitēs vtarur, vel ab iſdem abſtrahatur, qui doceat in idem demōnis alturias perſpectas habere, qui demum pœnitentem exuere veterem hominem, & nouum inducere labore, ac conſingere in eo formam aliquam ſpeciemque perfecti Chriſtiani, non ſatis id ſibi habere debet, ſi nulli peccato mortali obnoxius Sacramētum Pœnitentiæ miniſtret, ſed cùm facile cognoſcat magnopere referre ad præſtandum ea quæ dicta ſunt, prius in ſeipſo exprimere, quæ in altero videre deſiderat (quandoquidē plus exempla, quàm verba commouent animos, neque quis aliorum animis ingenerare virtutem poteſt, quā ante non in ſe poſſideat) idcirco perfectionis ſuæ totus amore ferueat, neceſſe eſt, atque iſis in virtutibus acquirendis operam diligentem ponat, quibus ipſa perfectio acquiritur.

Sed quoniam Regulares, cùm ad confessiones audiendas emittuntur, ſolū examinari ſolent ſint ne ſufficientes, & doctrinam iuſtam habeant, neq; nos aliter perſpectos mores eorum, & bonitatem vitæ probatam tenere poſſumus, ideo Superiorum eorum conſcientias oneramus, vt ad huiusmodi prouinciam non alios nobis in publicū deducāt, quā qui probitate, atque integritate vitæ tales ſint, qui laudabiliter hoc Sacramētū exhibere queant, cuius

quidem rei scripto nobis fidem dabunt, nec aliter eos admitteremus.

Confessarij diligentia.

Prompto, ac parato animo ad confessiones audiendas accedant, cuitentque diligenter, non solum ad subterfugiendum laborem, ne submoueant intempestiue venientes ad se confitendi gratia, sed neque sigao, aut verbis vtilis praeferant, agrè se, grauatoque animo confessiones eorum excipere; quin potius ita se comparent, vt intelligant pœnitentes eos salutis eorum causa multum solati, & gaudij ex ijs laboribus haurire,

Confessarij quando maximè Confessionibus audiendis vacare debeant.

Ex hac eorum alacritate nascetur etiam hoc commodi, ne pœnitentes excusationem iustam praeexere possint, se non esse confessos, maximè quibus temporibus ad id tenentur, per speciem quasi commoditatem non habuerint. Præterea autem admonemus Confessarios, si vel ad exequias, vel quavis alia Ecclesiastica munia illos euocari contingat, nisi causa prorsus sit necessaria, vt ne confessiones ijs diebus propterea vel interrompant, vel intermittant, quibus frequentiores solent occurrere, maxime octiduo, aut amplius ante diem natalem D. N. I. E. S. V. Christi, in Quadragesima, & præcipuè circa medium illius vsque ad octauam Paschæ, nonnullis etiam diebus cum Iubilæum promulgatum est, alijsque solennioribus festis, quibus, vt plurimum, populus, vel omnis, vel ex maiore parte ad Confessionis Sacramentum confluit.

Cupimus etiam in hunc finem, Superiores Regularium certiores ea de re redditos, vt prædictis temporibus procurent, quantum poterunt numerum maximum Confessariorum, qui doctrina, & timore Domini insignes, atque a nobis approbati in suis Ecclesijs pœnitentes audiant.

Confessiones agrotorum quomodo excipiendæ.

Quoties regulares ad agrotantium confessiones excipiendas acceruntur, si necessitas aliud non suadeat,

pastore prius intelligant, quæ conditio, & status sit ægroti, ut tantò diligentius animadvertant, si quid allevamenti conscientie illius præberi valeat, præsertim in summo temporis illius articulo, in quo velut in cardine vertitur aut animæ salus, aut perditio æterna: quod si temporis breuitas non patiatur ante confessionem id fieri, saltem ab audita confessione quam citissimè fiat, ut tam ipse Confessarius, quam Pastor in procuranda hominis infirmi salute suo officio non arguantur defuisse.

Cum primum Sacerdos Sacramentum Pœnitentiæ cuiuspiam ægroti ministravit, in schedula subscribat; quæ qualis esse debeat, infra dicitur, eaque fateatur se pœnitentis confessionem excepisse. Quòd ideo fit, ne Medici curam suam subtrahere infirmis cogantur, iuxta Bullam fel. mem. Pij V. & Decretum primi nostri Concilij Provincialis, & ne per negligentiam confessariorum in dicta fide præstanda sumant occasionem excusandi se ab observantia præfatæ Bullæ, & Decreti.

Confessiones extra templum non audiendæ.

Popularium in domibus confessiones nemo audiat, nec virorum, nec fœminarum, cuiuscunque vel ordinis, vel conditionis illi fuerint, nisi dum ægrotant; quod cum fit, & mulierum confessiones Sacerdos excipit, ostium apertum sit, ita ut ab ijs, qui in vicinis locis agunt, conspici possit.

Extra eam necessitatem confessiones mulierum non audiant, ne etiam si vel leuiter illæ reconciliari tantummodo vellent, præterquam in templo, & sedilibus ad id destinatis, sed neque tum quidem eo loco, nisi post ortum solis, & ante eius occasum audiantur.

In illis ipsis sedilibus quotidiano ritu confessiones audientur, etiam virorum, si qui solent in templo confiteri: Hanc ob causam omnibus in templis sedes huiusmodi tam multæ construuntur, quam multi solent esse Confessarij, sint autem omnes ad eam formam exædificatæ, quemadmodum ordinavimus, generatim eas debere construi.

Constituuntur autem prædictæ sedes loco tam aperto, ut ex omni parte conspici possint, quod si præterea locus

haberi talis possit, vt obstaculum aliquod intercedat, & vt dum quis confiteretur, interea ceteri à spatijs plus æquo propinquis arceantur, id fiat, vbi verò malus mos aliud obtinet. Confessarij partes erunt sedem ipsam loco mouere, simul & populum nimis vicinũ antequam confideat propellere, quod item faciet, dum in confessionibus versatur, si occasio requiret.

*Confessarij in audiendis confessionibus
scopus.*

Confessarius in huius Sacramenti administratione, se animi sui propositum ordinet, ac dirigat necesse est, vt nullum eum intuitus humanus eo pertrahat, sed sola Dei gloria, & animarum salutis desiderium: quocirca quorũ vel euocabitur ad confessiones audiendas, vel ad eas sese conferret, totus in Deum erectus, cum ipso opere mentis oculos in hunc finem conijciat, & diligenter attendat se eo pergere vt pœnitentes præiosissimo Saluatoris nostri Iesu Christi sanguine abluat, ac mundent.

Sed quia in huius Sacramenti tractatione multa inveniuntur pericula, ne scilicet errent in varijs quæstionibus, & obligationibus decidendis, quæ in illud forum veniunt, vel absolutionis gratiam re ipsa indignis impertiãt, vel aliquo modo animam suam inquinent, dum multorum inquinamenta, scditatesque audire necessarium est, nunquam ad tantum hoc officium sese Confessarius accingat, quin prius breui aliqua oratione, prout res feret, lumen & gratiam à Domino petat, vt non solum in nullam reprehensionem vel errorem incidat, verum aliorum sordes sic abstergere valeat, vt se ipse non polluat: simul etiam Deum orabit, pro vera emendatione eorum, quorum confessiones auditurus est.

*Oratio ante audiendas confessiones
faciendas.*

Habeant igitur singuli verticulos illius Psal. 50. & orationẽ antiquis temporibus ab Ecclesia vsitatã penes se in scriptis, cuius quidem alterum exemplar in sacratio cuiuslibet templi (in quo sunt Confessarij) deinde, alterum introrsus in ipsis sedilibus, volumus affigi, vt antequam ad confes-

confessiones aggrediantur, eam vt similem aliquam, prout cuiusque pietas feret, apud se legant:

Verf. *Cor mundum crea in me Deus.*

Resp. *Et spiritum rectum innoua in visceribus meis.*

Verf. *Ne proicias me à facie tua.*

Resp. *Et spiritum sanctum tuum ne auferas à me.*

Verf. *Redde mihi lætitiã salutaris tui.*

Resp. *Et spiritu principali confirma me.*

Verf. *Docebo iniquos vias tuas.*

Resp. *Et impij ad te conuertentur.*

Verf. *Libera me de sanguinibus Deus, Deus salutis mea.*

Resp. *Et exultabit lingua mea iustitiam tuam.*

ORATIO.

Domine Deus omnipotens, propitiuss esto esto mihi peccatori, vt dignè possim tibi gratias agere, qui me indignum propter tuam magnam misericordiam, ministrum fecisti officij sacerdotalis, & me exiguum humilemq; constituisti ad orandum, & intercedendum ad Dominum nostrum Iesum Christum filium tuum pro peccatoribus, & ad pœnitentiam reuertentibus: Ideoque dominatur Deus, qui omnes homines vis saluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire, qui non vis mortem peccatorum, sed vt conuertantur, & viuanti suscipe orationem quam fundo pro famulis, & famulabus tuis, qui ad pœnitentiã venerunt, vt des illis spiritum compunctionis, respiciant à diaboli laqueis, quibus astricti tenentur, vt ad te per dignam satisfactionem reuertantur. Per eundem Dominum nostrum Iesum Christum.

Sacerdotes sæculares non nisi toga, & stola decenter amicti, pœnitentes audiēt: quod etiam tum fieri volumus, cum ægrotantium excipiunt confessiones, licet id faciant apud eos domi.

Nullorū accipiantur confessiones, nec in Ciuitate, nec verò in tota Diœcesi nostra, sine nostra, vel Vicariorum foraneorum expressa licentia, post Dominicam Palmarū vsque ad diem integrum Pasche peractum, nisi eorum qui paulo ante confessi sunt, aut saltem à Quinquagesima præcedenti, excipimus semper ægrotos. Ceterorū verò confessiones infra octauam Pasche differantur, secundum constitutionem nostram Pastoribus datam, idque graues & causas in ea declaratas.

Confessarius non facile mutandus.

Si quem deprehenderit, qui sine ratione legitima Confessarium suum deserat, qui quidem per appositum erar alioqui ad illum in viam salutis dirigendum, conetur eum dem per opportunè reducere, tum reprehensa perniciosa hominum negligentia, qui Confessarium doctum & prudentem sibi deligere negligunt, tum quasi noxia, & vitiosa frequenti mutatione Confessarij detestata, quem admodum enim medici, qui naturam temperamentum-que corporis in infirmis perspectum habent, non facile permutari solent, quòd morbis necessaria facilius inuenire remedia norint; sic neque videntur pœnitentes, nisi magno delectu, à medicis suis discedere debere, cum ij melius animarum vulneribus adhibere opportuna, ac vitia instituta possiat. Si tamen iusta de causa Confessarius aliquem ad se venire permittat, qui p̄ij, & prudentis alterius in confitendo consilij ante vtebatur, vtile erit id cum illo ipso communicare, vel saltem dare operam, vt pœnitens ab eo abeundi honestam licentiam nanciscatur.

Confessarij inter se conuenire debent.

Confessarij omnes, præcipuè si qui in nostra Diocesi eo munere fungantur, curare debent, vt inter eos, & Parochos locorum, vbi confessiones audiunt, bene conueniant, siue cum illorum ibi sunt monasteria in propinquo, siue cum ob habitas conciones, siue ob aliam quamcumque causam confessiones audiunt. Itaque non absoluant eos, qui vel ob exempla vitæ impiæ, & in eo statu perseverandi pertinaciam, vel quòd ad pœnitentias publicas, siue legata pia, vel similia quædam tenebantur; atque ideo à Pastoribus suis absoluti non fuerint. Proinde sæpius Regularium Superiores suos admoneant huius rei necesse est: præcipuè autem ad animorum concordiam, quæ ad ædificationem quoque plurimum valet, diligenter eos exhortentur, præmoneantque, si in quæstionis alicuius explicatione inter eos & Pastores sentiendi quædam accidat diuersitas, vt ea cum prudentia sese gerant, ne ad vulgi aures ea perueniant, quin statim ad nos potius pro rei controuersæ definitione accurrant.

Memine.

Meminerint ad Sacramentum Pœnitentiæ non permittere venire eos, qui sine conuenienti tum exteriorum interiore animi præparatione volunt accedere, quin magis verbis caritatem spirantibus pro captu cuiusque tales alloquantur, & dicant, vbi sese melius pro dignitate tanti Sacramenti disposuerint, ita demum ad se reuertantur.

Mulieres quæ in confessione audienda non sint.

Itaque mulierum earum confessiones non audiantur: quæ cerussata veniunt, quæ facies vtuntur, quæ faciẽ sibijs depingunt, quæ ex auribus monilia gestant, quæ leuibus, & vanis ornamentis, quæ pannis aureis, alijsue similibus lasciujs promptè, ac comptè accedunt, & vt semel omnia dicam, quæ vestes modestas non habent, nec simplici cultu incedunt, nec in capite velum aliquod gerunt, quod notabiliter non transpareat, quæue saltem operimentum ex lino, lanaue confectum, vel peplum sobrij alicuius coloris non habent: sic enim huius Sacramenti reuerentiam decet, & ita prorsus cognitioni peccatorum, & de eisdem dolori intimo consentaneum est, cum scilicet cogitare debeant, quod ante tribunal, & iudicium Domini Dei sui se sistant, ac quasi peccatrices misericordiam, & veniam suppliciter de eisdem imploraturæ veniant.

Idem necesse est in viris obseruetur, vt videlicet ad confessiones non admittantur, qui vestitu viro indecenti, qui auro intextis pallijs vtuntur, qui lasciujs pileorum ornamentis induti sunt, qui item cum armis accedunt, aut similibus rebus.

Maius multò studium confessarius ponat in interiore animi præparatione, quando necesse est, prudenter inquirenda; ea enim plane ad hoc Sacramentum requiritur, cerniturque maximè in seria, & solida peccatorum examinatione, quæ ad vnumquemque pertinet, ita vt vniuersi, quantum in se est, eum animi dolorem, qui iure in hoc Sacramento requiritur, habere contentur, cum firma, ac constanti deliberatione animi, tum præteritis satisfaciendi, tum vitam in posterum emendandi. In quibus igitur

eam

eam præparationem desiderari animaduertent, verbis beneuolis persuadere conabuntur, vt denuò conscientiam suam diligentius examinent, ac rectè sese præparent.

Quomodo malè homines ad confessionem præparati accedunt.

Signa autem ex quibus coniectura capi potest, eos sine iusta præparatione ad Sacramentum venire, hæc sunt. Si ad confessionem properant, quasi ab ipsa occupatione rerum suarum auulsi, nullo temporis spatio prius in orationem collato, vel si eos peccatorum nullam habere cognitionem appareat: deinde si Confessarius iam tum præciat, quòd à confessione nihilo minus, ac ante suis in peccatis sint perseueraturi, siue quòd in se peccatū mortale quodpiam teneant, vel quòd occasionem quæ ad mortale pertrahat, amplexi teneant, nec ei valedicere velint, siue quòd aliena bona, cum possint, restituere negligent.

Aduertat tamen Confessarius, si pœnitentes studij non nihil à se præstitisse ad eam præparationem, de qua dictum est, consequendam viderit: & obseruet tamen vel ob eorum ruditatem, vel quid aliud, necessariò aliquid ijs deesse, vt ipsemet quod deest supplet sua industria, & ad cognitionem maiorem eos inducere adlaboret: quod fiet optimè, si peccati turpitudinem & grauitatem ponat illis ob oculos, quippe quòd Deo aduersetur vel maximè, ac damnationis æternæ malum peccanti infinitum adferat, atque hoc pacto pœnitentem inlectere, & sic effringere conetur, vt de vniuersis, & singulis peccatis mortalibus; tam acrem animi dolorem perientiat, vt securè eis absolutionis beneficium possit impertiri.

Præterea, pœnitentes, sed eos præcipuè qui rarius confitentur, pro iudicio, & necessitate cuiusque, rationem ac methodum quamdam bene confitendi diligenter edoceant, ac speciatim quantum interfit vt integra sit confessio, aliasque circumstantias quæ ad ea requiruntur, & quam vim iudem habeant exponant.

Pueri

Pueri quomodo audiendi.

Consuetudo honesta est, puerulos, etiam si quintum, aut sextum ætatis annum necdum exceſſerint, ante Confessarium adducere, vt sic incipiant paulatim instrui, ac manu quasi in cognitionem, atque vsum huius Sacramenti transferri: caueant tamen accurate Sacerdotes, ne absolutione cū Sacramento ijs præbeant, in quibus nec idonea materia, nec ea rationis plenitudo reperitur: ac citra controuersiam iudicare possint, eos huius Sacramenti capaces esse: operam tamen maiorem collocabunt cum ijs, qui septimum, aut octauum annum iam attingerunt, quantum puerilis ætas ferre videbitur, vt huius Sacramenti necessitatem & virtutem, necnon modum quo suscipiunt, perspicuè intelligant.

Quando communio pueris tradenda.

Qui verò confessiones audiunt puerorum, aut puellarum, qui iam annos decem vel duodecim numerant, quos proinde aptos ad venerabile Sacramentum altaris propediem fore existimant, solerter videant, ne vel sua, vel parentum negligentia, & socordia, absque gustu tanti thesauri Spirituales eos pariantur adoleſcere: quin potius quando minori cum productione temporis, quamque diligentissime fieri poterit, doceant eos, quæ ad hoc Sacramentum percipiendum necessaria sunt, fructusque numerabiles inde manantes, tum quanta animi demissione, ac reuerentia, quamque magna conscientia puritate opus sit.

Cæterum, postquam iterum atque iterum eorum confessiones iam audierint, vel per te venerabile Sacramentum eis porrigant, illiusque rei fidem scripto faciant, vt Pastori suo exhibeatur, quo deinceps in Paschate ad communionem Pastor eos, cum ceteris adiungat, vel ad eam sumendam instructos & idoneos esse scriptis declarât, atque proprium ad Pastorem amittent.

In ipso aditu confessionis, antequam peccata sua quis enumerare pergat, Confessarius, maxime si cum rudioribus hominibus agit, quiue rarius confitentur, debet quædam interrogationes præmittere, quibus

quibus

quibus in decursu confessionis omnia commodius cedent: sunt autem interrogationes huiusmodi. Primum si certum non habet, pœnitentem ex eorum numero esse quos absolueri recte possit, interroget, quo modo id sit si non esse talem inueniat, quàm primum ad alium qui absolueri potestatem habet, remittat; si aliter est, & tamen nihilo secius pœnitentem satis non agnoscat, quærat secundo loco: quo in statu res eius sint, cuius ipse conditionis sit, quam professionem, aut artem tractet, quod officij genus, vt plurimum, exerceat: interrogabit deinde, quantum temporis intercessit, postquam confessus est, interim memoriam ei redigens, quam magnum emolumentum parere soleat crebro iterata confessio: tum peret vtrum pœnitentiæ nuper præscriptæ sibi fecerit satis: quæret etiam, si norit articulos Fidei, præcepta Decalogi, & S. Matris Ecclesiæ: quod si nesciat, tum se geret eo modo cum pœnitente, quem inferius indicabimus.

Quæ sint initio confessionis faciendæ.

Quærat vtrum diligentiam, atque industriam congruentem in conscientia bene examinanda collocarit; quæ sanè tanta requiritur, quanta in negotio quouis maximi ponderis inesse solet: res enim verè operosissima est ad Sacramentum Pœnitentiæ ritè accedere: atque hoc loco, si necessitas efflagitat, eum de vtili quodam modo examen conscientie faciendi instituat, quæ etiam ratio sit ad memoriam reuocandi peccata commissa, cum ijs, quæ circumstant omnia; nimirum vt ingrediatur in seipsum, vitæque tempora speciatim percurrat, initio quidem quantum ad ætatum momenta, pueritiam scilicet, iuuentutem, & cetera pertinet: secundo quantum ad status mutationem; quòd si vxorem duxerit, quomodo ante, quomodo post matrimonium contractum sese gesserit: tertio quantum facit ad vicissitudines humanæ vitæ, in rebus prosperis videlicet & aduersis, in sanitate & ægritudine, tempora varia, officia diuersa, quæ exercuit, sodalitia, loca, regiones, in quibus egit & versatus est, circa hæc omnia videat, an corde, lingua, vel opere peccauerit aliquando,

Confessionis condiciones.

Ad hæc condiciones quæ ad confessionem perfectam requiruntur, quanta poterit breuitate, & facilitate illi proponet: poterit verò ad quatuor, vel quinque præcipuas reducere illas sexdecim à Doctoribus sæpè commemoratas, quæ his versibus continentur:

*Sit simplex, humilis confessio, pura, fidelis.
Atque frequens, nuda, & discreta, libens, verecunda.
Integra, secreta, & lacrymabilis, accelerata,
Fortis, & accusans, & sit parere parata.*

Rogabit an recorderetur se, vel in casum aliquem reservationum, excommunicationem incidisse, vel quod aliud impedimentum habere, à quo probabiliter arbitretur, quòd absolui non possit. si quid huiusmodi in exordio, vel in ipso decursu confessionis reperiat, ne procedat ulterius, sed significet pœnitenti, eum à se absolui non posse, verum necessarium esse, vt aut nobis, aut Pœnitentiario maiori Ecclesiæ nostræ Metropolitanæ, aut alteri, cui à similibus absoluedi potestas collata est, se exhibeat: si tamen ratio aliqua subsit, cur Confessarius non expedire iudicet, vt pœnitens id agat, tum ipsemet ad Pœnitentiariam, vel ad nos, pro absoluedi potestate impetranda recurrat.

*Confessarius quomodo se geret cum ijs, quos
absoluere non poterit.*

Si pœnitens extra ciuitatem sit, taleque negotium sit, vt ipse confessarius à Vicario nostro foraneo, aut alio in ijs locis ad similia decidenda à nobis deurato subdelegari possit, ab eis absoluedi potestatem legitimam impetret, vel pœnitentem ad eos remittat, nisi forte nec ipsi à casibus reservationis absoluedi potestatem à nobis haberent, aut casus iste sub eorum licentia comprehensus non sit, hoc tempore si pœnitens Mediolanum venire possit, hortetur eum vt id faciat, quod si ad id inducere non possit, petat ab eo veniam, dictum casum nobis, vel Pœnitentiario maiori literis, aut verbis indicandi, quatenus

tenus absoluendi ab eis potestatem impetret: quod cum faciet, & rem ipsam literis committet, prudentiam, cautionemque summam adhibeat necesse est, ne villo modo in aliorum notitiã venire possit: at verò si causa tanti momenti esset, vt si littere vel perdantur, vel intercipientur, maius aliquod pœnitenti incommodum immineat, tum Mediolanum Cõfessarius iubeat ipsum proficisci, nisi forte consultum videatur, vt ipso veniat alterius nomine.

Ceterum in negotijs similibus prudentius facient, si rectà ad Pœnitentiarium maiorem, quàm quoquam aliò recurrant, vel eo pœnitentes suos dirigant: specialiter enim à nobis ad id constitutus est ille, cum ampla etiam potestate alios subdelegandi in ijs omnibus negotijs, quæ pro casuum referuatorum absoluteione difficilia occurrunt. Quod si ipse Pœnitentarius à tali casu possit absolute, tum modum illi præscripsimus, vel à nobis, vel aliunde vnde necesse sit, remedia talibus negotijs opportuna adhibendi.

Si pœnitentem aliquo excommunicationis vinculo reperiat ligatum, serio commonefaciet eum pœnæ excommunicationis, & quæ grauitas illius, quamque periculosum in ea perseuerare, quantaque cum diligentia fugienda sit excommunicatio: quod commodè fiet, si effectus illi demonstrat nonnullos excommunicationis.

Interroget vtrũ sciat hæreticum aliquem, vel de hæresi suspectum, vel simile quippiam, quod iuxta vel nostra edicta, vel eorum, qui Inquisitores vocantur, leges denunciare teneatur. quod si pœnitentem ad tale quid aperiendum cognouerit teneri, curet ab eo satisfacere, vt si negligentia sua factum est, postquam apud eum hæretici, vel suspecti de hæresi alicuius notitia fuit, vt terminus his denuntiationibus præfixus transierit, eo articulo iubebit, vt licentiam impetret, qua absolui possit: non enim satis tempestiuè perfecit denuntiationem vt debebat.

Quando confessio reiteranda.

Circa confessiones antegressæ vitæ, debent eæ interrogations fieri quæ sunt ad cognoscendum necessariae. Num aliquo in peccato erratum sit ab integritate confessionis.

tionis, ob quod nullius ponderis, neque virtutis extitissent ceteræ confessiones, ac proinde reiterandæ essent. Exempli gratia, si pœnitens alicui confessus sit, qui cum absolueret nō potuerit, vel qui legitima absolutionis forma vsus non fuerit; vel sacerdoti adeo indocto, ut ea quæ ad hoc Sacramentum administrandum requiruntur, nec intellexerit, nec sciuerit; vel etiam si ipsemet aliquod peccatum mortale sciens subticuerit, vel confessionem diuiserit, enumerata parte peccatorum suorum vni Confessario, alteri altera; vel ad extremum, si nullo penitus cum dolore de peccatis suis, nulloue deliberato emendandi proposito, confessus sit; vel, quod etiam contingit interdum, si nullam omnino diligentiam in memoria peccatorum reflicanda videatur contulisse.

Confessio generalis quando facienda.

Et quoniam cernere est, negligentiam maximam in confessionibus ritè faciendis sepe numero committi, præcipue verò eo tempore, quo quidem repudiato à se Dei timore, vel minimam profus, vel nullam animæ suæ curam gerere putantur, ut porius veniant ad confessionem ex certa quadam agendi consuetudine, quam quòd peccatorum suorum agnitione eo perducantur, & vitam emendandi vera desideria susceperint: in vniuersum quidem ob summam commoditatem, quæ ex confessione generali redundat, tum præsertim cum ex animo quicquam statuerit in posterum vitam in melius commutare, & totum se ad Deum conuertere; Confessarij pro cuiusque personæ qualitate, opportuno tempore, & loco ad generalem quandam confessionem pœnitentes exhortentur, vel per hanc, proposita omni præterita vita sibi ob oculos, maiore cum alacritate redeant ad Dominum, ac omnes errores, qui potuissent in præcedentibus confessionibus accidere, resarciant.

Interrogationes Confessarij quomodo necessariae.

Hiscæ interrogacionibus finitis, quæ confessionis ve-

luti præambula quædam, & præludia sunt, Confessarius pœnitentem inducat, vt ipsemet omnia peccata sua, quæ recordatur, exprimat per se: quod vbi fecerit, si perspiciat adhuc (quod sæpè numero accidere solet) eum alijs interrogationibus indigere, per quas multorum, quæ oblitus sit reducat in memoriam, vel ea quæ prius confusè dixerat, distinctius consideret; volumus interim præmonere Confessarium, vt peccatorum mortalium numerum semper quam poterit exactissimè inquirat, & quamuis fieri possit, vt non vsque adeo præcisè, & velut ad vnguem omnia referantur à pœnitente, nihilominus tamen paulò plus, minusue eum numerum indicet, quem ad veritatem magis accedere arbitretur.

In his interrogationibus ordinem sequatur oportet, initio ducto à præceptis Domini, ad quæ tametsi omnia alia, de quibus interrogationes habentur, computari possint, nihilominus si cum personis, quæ rarò ad confitendum accedunt, agatur, vtile erit, etiam per septem peccata capitalia, quinque sensus exteriores, & opera misericordiz discurrere.

Confessarius non minori vigilantiâ, ac prudentiâ polere debet, in ijs maximè peccatis inuestigandis, quæ homines eius status, conditionisque, cuius est pœnitens, communiter perperrare solent.

In peccatis verò luxuriæ, summam animi solertiâ cum pari circumspectione verborum debet usurpare. Itaque cum in ijs speciem peccati, & circumstantias, quæ multum prægrauant illud, satis intellexerit, vltèrius nihil studeat inquirere: in hunc finem circumstantiæ, quæ peccati speciem ab vna in alteram mutant, vel id plurimum deprimunt, plene perfecteque à Confessario sciri debent; quandoquidem hæ duæ circumstantiarum species necessario inter confitendum explicandæ sunt; ideoque ad Summas recurrendum erit, in quibus plerumque nos versu illæ continentur.

Quis, quid, vbi, quibus auxilijs, cur, quomodo, quando.

Præ cæteris tamen prouidus, cautusque sit oportet, ac modum congruentem sciat, quo pueri, ac puellæ interro-
gen-

gentur, ne forte, quæ prius ignorabant, eos doceat: verbis autem adeo commodis interrogationes suas circumloqui nitatur, ut pœnitentis animus non offendatur: quia etiam dum aurem admouet alicuius confessioni audientis, caueat omni modo peccati grauitatem à se audiri, gestu corporis, vel nutu capitis circumstantibus prodere, vel etiam pœnitentem ira terrefacere, ut propterea aliud graue peccatum subtriceat, imò animum ei addat, ut omnia, quantumuis enormia, & turpia peccata aperire non vereatur.

Mutatio votorum quomodo facienda.

Conf. sarius, qui priuilegium aliquod, facultatem, vel auctoritatem habet Pœnitentium vota commutandi, ea non nisi in alia opera pia maiora, Deoque acceptabiliora, vel saltem æqualia commutabit, in quo negotio diligenter attenderit expensas, labores, aliasque difficultates, quas sustinere necesse fuisset, si vota à se nuncupata primo modo debuisset persoluere.

Quamuis verò per Iubilæum aut literas Apostolicas Priuilegium aliquod ei concessum sit ab omnibus peccatis, quantumuis enormibus, ac pœnis, censurisque Ecclesiasticis absoluedi, præmonemus tamen, quod dispensare non possit, cum eis qui irregularitatem incurrerint, nisi in ipsis literis expressa huius fiat mentio.

Ut Confessarij plenius instruantur, nec absolutionis beneficium ijs impartiantur, quia eo reuera indigni sunt (id quod vel incuria, vel negligetia, vel alia de causa sæpè accidit, ac proinde multi tempèr in eisdem peccatis hærent cum animarum suarum lamentabili ruina) idcirco ex plurimorum Theologorum, tum Sæcularium, tum Regularium diuersorum ordinum consensu, quædam, quæ in frequentiori consuetudine agendi à Confessarijs obseruanda erant, inferius notauimus: quodocunque verò ab ijs pœnitentes vel absoluent, vel relinquent legatos, volumus, ut secundum id, quod infra dicetur, sua consilia dirigant.

Itaque

Itaque quandoquidem quilibet, qui iam ad rationis ysum peruenit, sub peccati mortalis periculo, articulos omnes fidei scire, & intelligere (saltem generaliter) teneatur, necnon Decalogum, & S. Matris Ecclesiae praecepta ad peccatum mortale obligantia, quae communiter in scholis cum Catechismo doceri solent: si confessorius deprehendat poenitentem ignorare ea, quae diximus, nec ad ea quam citissime poterit perdiscenda idoneum, non debet eum absolueri: si vero ad ea mandandum memoriae paratum sese exhibeat, si tamen alias à Confessario (siue ipsemet is sit, siue alius) vel speciatim à Pastore suo hac de re admonitus fuerit, (debet autem haec recordari, ut commodius interroget) neque tamen tantum studij adiunxerit, quantum debuit pro capacitate suae personae, eo usque absolutionem differat, donec aliquo modo satisfaciat: verum si hac de re admonitus à nullo fuerit, postquam eum in supradictis ita generaliter instruxerit, ut cum tempore reddatur absolutionis capax, poterit eum absolueri.

Patres familias qui non absoluendi.

Si patres, aut matres familias fuerint, qui curae suae subditos, siue filios, & filias, siue seruos & ancillas, (quae particulatim interrogare meminerint) cum rudimenta fidei non teneant, addiscere non compellunt, vel non aduigilant, ut Decalogi, & Ecclesiae Romanae praeceptis obediant, vel quod peius est, ab eorum obseruatione eisdem prohibent, ut faciunt, qui seruos, & ancillas usque adeo occupatos diebus profestis detinent, ut propria necessitate vigente diebus festis operari quodammodo cogant, vel temporis tantum non tribuant, ut secundum Ecclesiae praeceptum, Sacro officio Missae interesse queant, aut qui nescientes quinam eorum, qui in familia sua degunt, legitimum habeant impedimentum, promiscue tempore Quadragesimali, aut alijs ieiuniorum diebus, coenam, vel tempore ante meridianum escam ante horam debitam in aedibus praebent, vel dari patiuntur: aut si, quando haec praecepta transgrediuntur, eos non reprehendunt, nec corrigunt; vel si serui corrigi nolint, & ceteris scandalo sint, e domo sua quamprimum eos ablegant.

De

De administratione Familie.

In omnibus hic peccatis, nisi re ipsa præstet officium suum, negligentiamque in familie administratione commissam, & quantam ad ea, quæ dicta sunt attinet, in posterum sese emendare promittant, nullo modo eos absoluat. quod si in se recipiant ea se facturos, nec horum admoniti unquam à Confessario, vel Pastore præscripto modo fuerint, poterit eos absoluerè: quod si sæpius fuerint reprehensi, nec sese correxerint, tamen absolutio differatur, donec promissa appareant, veræque emendationis argumenta aliquò temporis spatio ostenderint.

De luxu vestium.

Confessarius eundem cum eis modum seruabit, qui contra Conciliorum nostrorum prouincialium, præcipuè verò Tertij Constitutionis, ac alios Canones nostros diebus festis operantur, vel à venditionibus, & similibus, quæ in illis prohibentur, non abstinent. Idem etiam seruetur cum ijs, qui in immoderato corporis ornatu & fastu mortaliter peccant.

Ac verò cum hac tempestate luxus vestium ad summum, quò conscendere potuit verticem videatur euasisse, idque magna ex parte culpa & negligentia Confessariorum accidat, qui vel ex inconsiderantia, vel fortè dum leuiter pœnitentes peccare existimant, nullo cum scrupulo eos absoluunt, capita quædam in medium adferemus, quibus propter ornatum, & luxum in vestitu, fastumque animi ingentem, plerumque mortaliter hodie peccatur, vt cum absolutio danda erit, secundum eas regulas, actiones officij sui metiantur.

Qui peccant in vestitu mortaliter.

Si quis igitur vestitu splendidiorè induitur, vel eo sese ornat ob finem peccati mortalis, vtique mortaliter peccat: ad hæc qui vestimenti sumptuosi gratia, vel ipse delinquit, vel alij eius nomine præceptum Domini, vel Ecclesiæ transgrediuntur, ita vt, ne vestis non conficiatur, festis diebus sartori operandum sit, vel ipse certè faciat

eum operari, aut Sacrum Missæ officium omittere, vel ve-
 alij omittant præbetur ab eo occasio; vel si causam præ-
 stet coniungi, ijsue, ad quos spectat eius sustentatio, vt plus
 quã priuaræ opes ferunt, in vestitû impendant, vel si præ-
 uider, vt meritiò debet præuidere, aut saltem probabiliter
 dubitat, quod odia vestium causa gignantur, dissensiones
 ue in ædibus fiant, vel quodd indumenti causa coniuat
 aut aliorum quispiam blasphemias euomat, aut lucra,
 contractusque illicitos exercent: His adde eos, qui or-
 natus gratia non sine peccato mortali supersedent ele-
 mosynis necessarijs, aut legata pia non exequuntur, aut si-
 milia, quibus obstricti sunt, complere negligunt, vel qui
 pro veste mercedem operarijs denegant soluere: vel dif-
 ferunt, aut ære alieno sic se obruunt, vt cum tempore
 soluendo non sit futuri: In hoc etiam ordine ponendi sunt,
 qui vt se splendide vestiant, detrimentum proximo nota-
 bile inferunt; vel ita se exhauriunt, vt filias cum ad ætatē
 nubilem peruenierint, in matrimonio collocare non pos-
 sint, quã ex re magna damna solent existere: ad extre-
 mum cum prudenter colligi possit, quod non mediocria
 peccata similia ijs, quæ dicta sunt, inde prodibunt, aut du-
 bitatio verisimilis habeatur, quod accidere possent, qua-
 lia fere solent sumptuosum & insolentem earum vltim
 comitari. In omnibus quæ diximus, iudicandum esse pec-
 catum mortale indulgere nimio vestitui.

Ceterum, cum fieri vix possit, vt qui supra quã suã
 copiẽ fuerint, insumit, non animum aduertat ad peccata
 consecutura; vel vt minimum possit & debeat aduertere,
 potest in vniuersum recte iudicari, eos omnes in pecca-
 to mortali vitam agere, nisi ex diligenti pœnitentiæ exa-
 minatione certa ratione contrarium existimetur.

*Quomodo fiat mortale in vestitu quod per se
 tale non est.*

Neque solum mortaliter peccatur, cum factæ expensæ
 in vestes, ordinem, & facultates domesticas excedunt,
 verum etiam in modo peccatum committitur sese exor-
 nandi, quid enim si ornatus ad lasciuiam peccati
 hat

hat? quod si per se, vel certe ex communi hominum iudicio non sollicitet ad peccatum, potest etiam fieri, ut per se quidem eo non adducat, tamen occasionem ille suspicetur ex eius generis ornamento, quod à sui ordinis hominibus communiter non gestatur, datum iri certæ personæ signum, ut illum in honesto amore prosequatur, vel ne sic accidat, probabiliter timet: denique cum in hoc peccato hæret, ita vitam instituit, ut nullam vel parvam salutis proximi habeat curam; adeo quidem, ut si quem ex sumptuosis, quibus incedit vestibus, per occasionem misere salutem perdere conspiciat, tamen eum non studeret deponere. Fit deinde non raro, ut cultus ipse prima fronte ad varias species amoris inhonesti prodendas concinnè institutus sit, easque amorum affectiones varijs coloribus, dum se comit, & promit, vel alio quocunque modo non perobscure declarat.

Iam verò non solum absolvere eos non possunt, qui peccato mortali valedicere constanter non decernunt, sed nec illos etiam, qui quamvis asserant peccatum se vel se deserere, tamen una dicunt, videri sibi non se commercium illius esse relicturos, nisi ea velint remedia apponere, sine quibus Confessarius iudicat ad vomitum redituros.

Quando absolutio differenda.

Est præterea consultum, absolutionem differre, donec evidens appareat emendatio in ijs, qui tamen dicant, ac polliceantur, quod se eximent peccato, tamen Confessario probabilem faciunt metum, ne contrarium contingat. Ex hoc esse solent plerique adolescentes, qui in otio vitam agunt, qui luxui dediti, crapulam, & amores inhonestos sequuntur, qui libidinibus pascuntur, verba obcœna proferunt, murmurant, in odijs, ac detractio- nibus versantur quotidie, & confessionem differunt in ultimos Quadragesimæ dies: Idem faciendum est cum ijs scilicet, ut differatur absolutio, qui cum multos annos in peccatis suis perdurant, nulla interim adhibita opera in emendationem vitæ in eadem peccata iterum atque iterum labuntur.

Deinde, nec eos absoluat, qui cum peccatis mortalibus simul etiam eorum occasiones vitare planè non proponunt. Porro cum è re Confessarij vel maximè sit, vt quæ sint eæ occasiones perspicuè sciat, paulò de illis loquimur distinctius hoc loco.

Occasio peccati mortalis qua.

Sub occasionem peccati mortalis omne illud cadit, quòd peccandi mortaliter causam administrat, eo quod huiusmodi est, quod vel per se in peccatum inducat, vel eius occasione confitens vsque adeo ad peccandum allicitur, vt certè Confessarius metuere possit, quòd ex peruerso, quem diu induit, habitu in posterum non magis abstinebit, quàm prius à peccato, si in eisdem occasio-
bus versetur.

Prioris ordinis occasiones, quæ scilicet suapte natura trahunt in consensum peccati mortalis, sunt istiusmodi: aleis ludere, cum mortaliter certo, vel probabili periculo animarum; domum tenere in hunc finem alijs pararam; aliquam, cum qua sit peccatum, vel apud se, vel apud alium, suo rogatu fouere, vel quocunque modo in eisdem ædibus habitare, persistere in assidua colloquutione, aspectu, quotidiano congressu, & similibus turpium amorum irritamentis.

Itaque si pœnitentem ijs, aut similibus impedimentis irretitum esse perspexerit, ipsaque occasio talis sit, quæ tum etiam re ipsa existat, veluti quòd concubinam alie, vel quid huiusmodi, Confessarius eum absolvere non debet, nisi prius illam ipsam occasionem prorsus abscindat.

In alijs verò, vt in Venereis aspectibus conuersari periculosè cum fœminis, perdurare in tactibus impudicis, si eis nuncium remittere non polliceatur, vel si spondeat, alias tamen, cum de eodem fidem fecerit, vitam non emendauerit, absolutionem differat, vsque eodum emendationis quædam argumenta videbit.

At verò cum vsu venire possit, vt ex omnibus, quæ solers ac circumspèctus Cōfessarius excogitauerit, nullum remedium tamen potuerit habere, cur pœnitens absque pericu-

periculo & scandalo magno debeat occasionem præscindere, vratur Confessarius his vijs.

Remedia contra peccati occasiones.

Primò absolutionis beneficium eò vsque extrahat, donec emendationis indicia videat, maximè, si absolutio citra aliquod illius periculum, vel infamiam procrastinari possit, eaque doloris signa perspiciat, eam animi dispositionem, promptitudinemque suscipiendi omnia, quæ pro eius emendatione necessaria Cōfessarius iudicabit, quo tempore remedia huiusmodi pœnitenti proponet, quæ magis opportuna, magisque necessaria apparebunt: verbi gratia, præscribit ei, ne solus vnquam cum sola versetur, vt orationes augeat, corporis macerationem subeat aliquam, quodque præcipuum est, vt frequenter confiteatur, aliaque similia, quæ si pœnitens recipiat in se, poterit absolui.

Contra verò si ab illa diligentia, quam vel ille, vel alius Confessarius iamdiu adhibuit, non se emendauerit, non absoluat, donec impedimentum sustulerit, vel nisi quid aliud à nobis acceperit, quod conuenire videatur, ad quos in tali negotio recurreret, vt factum nobiscum expendat, ita tamen, vt nulla fiat mentio peccantis.

Occasionēs particulāres quorundam peccatorum.

Alterius generis occasiones, quæ videlicet ex conditione peccantium sumuntur, ea facta sunt, quæ etiam si per se licent, tamen probabiliter timeretur, ne is qui confitetur, in eadem ipsa, quæ olim admisit, peccata relapsurus sit; si in eisdem operibus, in quibus antea versatus est, perseueret: tales ob mundi corruptelam plurimi solent in castris esse, mercaturam sequi, Magistratus obire, aduocati, & procuratoris officia exercere, aliaque id genus; quæ dum quis tractat, fit sæpè, vt vocibus blasphemis, fur-
tis, iniustitia, calumnijs, odijs, fraudibus, periurijs, & alijs eiusdem farinae sceleribus, quibus Deus offenditur,

rantam sibi eorum consuetudinem asciuerit, vt coniectari liceat, si in eisdem officijs maneat, cum se rursus eadem illa oblatura sint occasiones, quod fortiozem animum ad resistendum peccatis non opponet, quam hactenus fecerit: quodque inde sequitur, in idem lutum ex integro prolabetur: Omnes qui sunt huiusmodi, secundum B. Augustinum, *cap. Consideret de poenit. dist. 5. sumptum ex lib. de vera & falsa poen. cap. 14. & 15. qui est inter opera Aug.* vel negotium ipsis periculosum deponant, vel saltem abique licentia & obedientia pij, ac probati Sacerdotis non exercent: qui quidem hominem eo modo constitutum absolueri non debet, si existimat ad eadem peccata rediturum, quamdiu in antiqua occasione perseverat: sed æquum est, vt vitæ emendatio, & quædam illius approbatio per temporis interuallum expectetur. Atqui hic vigilandum est eo diligentius, quo manifestum est hac in parte Confessarios incuria sua maximam præbere causam, cur in omnibus fere opificijs, & exercitationibus publicis peccata grauissima inueniantur, & abusus intolerabiles, sine quibus multi hodie existimant, nec res etiam per se æquissimas rectè exerceri posse.

Exempli gratia, in Magistratu ad eundo, & alijs officijs assumendis, multa iuramenta reperiuntur, quæ seruari debeant: quæ tamen postea non seruantur.

Inter Consiliarios, Aduocatos, Procuratores, clientum pernicipi ac damnis incumbitur, contra id, quod propria conscientia dicat faciendum.

Idem fit in bello, vbi duellis locus datur, vbi odij, homicidij, plena sunt omnia. Inter ludendum maledicta vigent, rapinæ, quæstus meretricij. Apud mercatores hæc regnant, vsuræ, mercium fraudes, cum vel eas miscerent, vel malas pro bonis in manum porrigunt: multoque pluri quam pretium iustum est, eas distrahunt; nec desunt periuria, mendacia, vectigalium fraudulenta auersio, aliaque eius ordinis permulta.

Plerique opifices festis æquè, ac profanis diebus ita occupantur, vt nunquam neque cultui diuino vacent, neque conciones frequentent, nec se solum, sed ad similem modum totam distentam familiam habeant.

Quam

Quam ob rem magno numero inueniet Confessarius inter eos, qui talia exercent, omnem vitam ferè in peccatis mortalibus duxisse, qui quidem absolutionis capaces existimari non debent, nisi diligentia prius accedat, qua simul & ab inuolucris huiusmodi liberentur, & fortiores contra peccatum reddantur.

Plurimi numquam vt oportet sunt confessi.

Quòd si Confessarius posuerit maiorem industriam in ijs examinandis, non dubium est, quin plures deprehendet, qui numquam, vt oportuit Sacramento Pœnitentiæ peccata sua expiarint. quod cum fuerit ab eo animaduersum, ostendat eis præterquam, quod de emendatione maiorem probationem facere debebunt, vel opificij genus in quo sunt, deserere, etiam totius vitæ confessionem instituire, ac studio vehementi in salutem suam incumbere tenebuntur.

Officia quæ relinquenda pœnitenti.

Multò magis Confessarius circa ea officiorum, adtiorumque discrimina extirpanda adlaborare debet, quæ nullam vel necessitatem Reip. vel utilitatem secum ferunt, quæ quamuis ex priori ordine rerum non sit (illæ enim per se ad peccatum mortale inducunt, ac propterea Confessario à quouis homine quocumque in statu relinqui debent) nihilominus ramen ad male agendum inflectunt, ac facillimo negotio sæpissime ad diuersa peccata trahunt, vt choreis interesse, agere cum blasphemis, versari cum scurris, malorum se sodalitatibus hominum adiungere, tabernas frequentare, otio indulgere, similesque actiones, in quibus vt plurimùm peccare mortaliter homines solent, qui quidè ante non debent absolui, nisi animo abalienato penitus illa ipsa se deserturos esse polliceantur.

Et quidem si probabiliter sibi Confessarius persuadeat, posse se fidem primæ vel secundæ à pœnitente sibi promissionis factæ dare, quòd scilicet occasionem auferat, poterit cum promissionis intuitu absolue, sin autè fidem semel atque iterum fregerit, ac tertio iam idem polliceatur, absolutionem differat, vsque dum reipsa videat pœnitentem se omni peccato liberasse, in quo prius vixerat.

Con

Eos præterea , qui contractis nostris Concilij Provincialibus nominatim prohibitos , vel per se aliàs illicitos exercent, non absoluat, nisi prius rescindantur, satisfactioque conueniens pro eis præsterur. Si contractus dubij sint, antequam absoluat, ad Pœnitentiarium maiorem rem totam rejiciat , qui quidem illius explicationem ampliorem penes nos inueniet : sed hoc tempore si pœnitens sufficientem dederit cautionem , quòd futuræ definitioni sententiæque acquiescet, poterit eum absoluerè, & ad communionem admittere.

Iubilæi tempore qui non absoluendi.

Sed ne quidẽ Iubilæi alicuius tempore, qui ea, quæ ex edicto publico, monitoriæ Papali, vel Archiepiscopali notificare tenebantur, subtraherint, nullo modo absoluantur, nisi denunciationem ritè prius fecerint, ac omnibus ad quæ ob damnum inde secutum obligati sunt, satisfecerint. Ceterum, ante restitutionem, debitamque satisfactionem eos non absoluant, qui aliquatenus ad tale quid adstricti sunt, modo id facere possint: eos tamen excipimus, qui ex graui, periculosaque infirmitate decumbunt, quibus tamen præcipiat Confessarius, oneretque ut, quàm primum poterint, satisfaciant.

Postquam Confessarius omnibus his præscriptis remedijs diligenter vsus fuerit, si impedimentum aliquod non videat, ob quod negare vel differre debeat absolutionem; dicat pœnitenti, ut de peccatis omnibus, quæ confessus est, reliquisque in vniuersum, quæ verbo, cogitatione, opere, vel omissione commisit, quorum nõ recordatur, culpam humiliter suam dicat, confessionemque claudat.

Quod vbi factum est, Confessarius ei, maxime si talis est, qui rarius confiteri solet, peccatorum grauitatem ostendat, quibus eum nouerit magis inuolutum, iisque remedijs contra eadem armet & muniat, quæ conuenientissima esse iudicabit. Proderit autem hac in parte Methodum Confessorum bene tenere, vel Directorium,
 atque

arque eiusmodi argumenti libros sibi facere familiares.

Deinde si fuerit necessarium, iniunget ei, vt satisficiat & restituat, rem, famam, vel honorem, quæ proximo abstulerit; tum vbi præscripserit salutarem pœnitentiam, quemadmodum infra dicitur, eum absoluet.

*Absolutio excommunicationis quomodo
concedenda.*

Si forrè pœnitens aliquam censuram incurrerit, à qua eum absoluerè possit, antequam conferat absolutionem à peccatis, eam debet, quæ à censuris datur, præmittere, multum autem iuuat ad cautelam, si semper eadem præmittatur, quatenus scilicet potestatem habet, ac pœnitentem indigere arbitratur. Similiter si pœnitens casu aliquo reseruatò teneatur, nisi licentiam absoluendi habeat, eum non absoluat; alias enim in excommunicationem incideret à Synodo nostra Diœcesana latam. Nec ipsi Regulares, quantumuis priuilegio, quod *Mare magnum* vocant, vel alijs quibusuis indultis gaudeant, à prædictis casibus absque peculiari nostra licentia absoluerè possunt: quemadmodum Gregorij XIII. Pont. Max. Sanctitas ex Cardinalium consilio, ad quos Concilij Tridentini interpretatio pertinet, declarauit.

Multo minus sese ingerent ad absoluendum à casibus in Bulla in Cœna Domini contentis, vel alijs Sedi Apostolicæ reseruatis.

Atqui vt omnes, qui in nostra versantur Diœcesi, vnam, eandemque absoluendi formam obseruent, hoc quo sequitur modo absolutionem præferent. Sed interim admonemus omnes seridè, ne verba ea omittant, in quibus tota absolutionis vis consistit, videlicet: *Ego te absoluo.* Hic itaque omnibus sit præfixus absoluendi modus.

Absolutionis formula.

Misereatur tui omnipotens Deus, & dimissis omnibus peccatis tuis, perducatur te ad vitam æternam, Amen.

Indult.

Indulgentiam, absolutionem, & remissionem omnium peccatorum tuorum tribuat tibi omnipotens & misericors Dominus, Amen.

Dominus noster Iesus Christus te absoluat, & ego auctoritate ipsius absoluo te ab omni vinculo excommunicationis, suspensionis, & interdicti, si quod incurristi, quantum possum, & indige.

Deinde.

Ego te absoluo ab omnibus peccatis tuis, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti, Amen. Passio Domini nostri Iesu Christi, merita B. Mariae semper Virginis, & omnium Sanctorum, & quicquid boni feceris, & mali sustinueris, sint tibi in remissione peccatorum, augmentum gratiae, & praeium vitae aeternae, Amen.

In satisfactoriis, vel poenitentibus Confessarius circumspiciendus esse debet, ne aded leues illae sint, & faciles, ut potestas clauium in contemptum veniat, ipseque particeps fiat, & confors aliorum peccatorum, neque nimis graues, aut longae iubeantur, ut vel recuset eas exequi, vel etiam si acceptas habent, postea tamen plene non perficiant.

Canones poenitentiales ad vnguem Confessarius teneat.

Idcirco Confessarius Canones poenitentiales ad vnguem sciat oportet: nam quamuis illi possint & debeant, secundum prudentis, & morati Confessarii arbitrium mitigari, prout poenitentis contritio, personarum qualitas, diuersaque conditio, aliaeque circumstantiae ostenderent, vtilissimum tamen est semper ipsos Canones praeculis habere, adque eos tamquam ad amulum respicere, quantum conueniens erit: & quidem Confessarius, etsi pro modo antiquo Canonum poenitentiam non habet sequi, tamen poenitenti nonnumquam articulos in ijs explicatos tractabit, ut sic ad maiorem dolorem adducatur, poenitentiamque leuiusculam, quam ipsi dedit, alacrius exequatur: & interim haec quoque perspicietur utilitas, quae proficitur ex benignitate, quam hodie Sancta mater Ecclesia cum poenitentibus obseruat, quando disciplinae Ecclesiae rigorem eis tantopere moderatur.

Poenitentiae quomodo peccatis respondebunt.

Curet

Curet etiam, ut satisfactiones peccatis commissis respondeant. Itaque aduersum peccata carnis, vigiliæ, peregrinationes, cilicia, aliaque similia imponet, quæ macerare, ac castigare possunt carnem. Contra auaritiæ peccata, præter restitutiones, quæ fieri debent, opponet opera misericordiæ pro facultate & modo cuiusque. Peccata superbiæ, quæ in spiritu hærent, oratio comprimet, quæ sub potenti manu Dei homini humiliato fortitudinem, animique constantiam acquirere. Præcipiet contra negligentiam in ijs ediscendis, quæ ad verum pertinent Christianum, conciones sacras, tum etiam, ut ad certum tempus Scholas, & Catechistas Christianæ religionis frequentent. Remissis hominibus, quique in rebus conscientiæ suæ saluiferis frigide se gerunt, præcipiet, ut adeant templa, diuinisque officijs assistant, multasque vsurpent orationes.

Blasphemis quales iniungenda pœnitentia.

At verò blasphemis, & sacrilega lingua in Deum, & Sanctos petulanter maledicis, pœnitentias graues & difficiles iniunget, quæque culpæ grauitati respondeant, quæ in re Canonibus Sacris, Pontificijs Decretis, Concilio Lateranensi, ac nostrorum Conciliorum statutis sese conformabunt. Verum hac in parte integro iudicio & personarum delectu vtentur: non enim omnibus omnia conueniunt: quare non mandent pauperibus, ut liberaliter tribuant elemosynas, neque ijs, qui diurnis sudoribus victum sibi, suisque quaritant, ieiunia prolixa, ac simile iudicium in reliquis pœnitentijs vsurpabunt & sequentur. Videndum est etiam, ut qui publicis vel scandalis, vel sceleribus delinquant, non absoluantur, priusquam satisfactionem item publicam, ac pœnitentiam peccato congruentem ijs iniunxerint, ut simul cum emendatione vitæ malefacta publica, benefactis refarciant; qua in causa Concilij Tridentini præscriptum obseruabunt, ac institutionem nostram super hac re in Primo, ac Tertio provinciali nostro latam, qui etiam pœnitentias publicas in alias secretas non commutabunt, nisi expressam à nobis huius rei habeant potestatem.

Sacer

Sacerdos ab omni auaritia suspicione abesse debet.

Vt liberior sit Confessarius in exequendo officio, quod illi cum pœnitente est, maioreque apud eundem in auctoritate habeatur, in decernendis ijs omnibus, quæ ad pœnitentis salutem referuntur, non solum fugiet studiosè auaritiã, sed etiam omnem eius, vel minimam suspicionem. Nominatim autem pecunias, vel aliquid huiusmodi pro confessionum audientia non petet, etiamsi occasio se præbeat: ac ne signum quidem, vel minimum eius ostendat: quin potius voce, & re ipsa declarat animum se prorsus ab horrentem à talibus habere. Cum pœnitenti iubebit, vt Missæ sacrificium faciat vsquam peregrari, nec rectè, nec obliquè significet, quasi velit ipse celebrare, vel in sua Ecclesia, aut Monasterio curare celebrari.

Idem faciat in satisfactionibus ijs, cum pœnitens, vel debita incerta reddere pauperibus, vel pro votorum commutatione aliquid soluere debebit.

Sed neque pecunias, aliaue, quæ à pœnitente restituenda sunt, proprijs dominis in se prouinciam reddendi assumat, nisi necessitas id requirat, vt videlicet hoc modo pœnitens non prodatur: quòd cum erit ab eo factum, curet, vt is cui rem restituit, chirographum suum in testimonium ei tribuat, vt illud pœnitenti cõsignet, ac plandè eo modo procedat, vt omnem speciem, ac signum auaritiæ subterfugiat.

Confessionis secretum quomodo seruandum.

Præ omnibus autem Confessarius caueat, ne verbis, vel signis, vel quocunque alio modo, peccatorem, vel peccatum ipsum, vel aliquam circumstantiam personæ, cum qua peccatum est, prodatur; denique verbum nullum ex ore eius excidat, ex quo aliquo modo in peccati quantumuis leuissimi, quod in confessione dictum sit, notitiam veniri possit.

Cum.

Cumque pro rei alicuius controuersia, quæ in confessionem incidit, clariore definitione consilium ab aliquo petendam erit, summa ad id prudentia adhibeatur, necesse est: tractetur igitur, vel cum ijs hominibus, ac modo tali, ut is, qui peccatum commisit, nullo modo deprehendi possit. Ideoque consultum videtur, ut nullam planè apud alios mentionem faciat vilo tempore peccatorum, quæ in confessione audiuerit: quod si postea necessitate coactus, cum ipsomet pœnitente de peccatis loqui contingat; id quod nisi præfata venia faciat, & ipsum colloquium obtinebit vim confessionis, quantum ad secreti silentium attinet. Si pœnitens à Confessario postulet testimonium sibi dari, quo se eius confessionem audiuisse fateatur, quod illud dicat se velle Pastori suo ostendere, quod semper in confessione Paschali facere tenetur, eam secundam formam, quæ infra ponitur, scribat. Atqui eo quod attestacionum harum multa exemplaria impressa singulis dabuntur Confessarijs, curet Confessarius, ut tuas præ manibus habeat, nullisque eas tradat, nisi quorum confessiones audiuerit. Attestacionis formula hæc erit: *anno, die, talis Mensis, Sacramentum pœnitentiæ administrati N. habitanti in parochia N.*

Scribat in primo albo diem quo pœnitens confessus fuerit, secundo mensem, tertio nomen & cognomen, quarto parochiam in qua pœnitens habitat. In calce confessarius nomen & cognomen suum scribat cum titulo beneficij, vel officij Ecclesiastici, à quo communiter denominari solet, veluti, Rector, Vicerector, Canonicus, vel Sacellanus Ecclesiæ N. vel si Regularis sit habitans in Monasterio N. Atqui quicquid in attestacionum albis scribendum est, totum id ipsiusmet Confessarij manu scribatur, vel saltem dies, mensis, ac ipsius Confessarij subscriptio. Vtile præterea erit si confessarij omnes in tabulis nomen & cognomen scribant eorum, quibus dictas attestaciones subscriptas tradiderunt, seruentque eas tabulas penes se, vel post octauam Paschæ nobis, ut si in Diocesi sint, Vicarijs nostris forensibus exhibeant, idque vix exactius animaduertere possumus, num
c
frans

fraus aliqua in dictis attestationibus à non confesso quodam facta sit.

Pro maiore confessoriorum instructione, atque in iuuantibus eorum animabus, quibus Pœnitentiæ Sacramentum administrarunt, vt certa quadam forma vtantur, qua pœnitentes in gratia accepta perseuerare, ac progressum facere doceant, infra scriptas adiunximus admonitiones.

Confessarj erga pœnitentes quales esse debeant.

Confessarij omnes, quemadmodum Patres Spirituales decet, circa pœnitentes suos summam prudentiam adhibeant, necesse est, vt instruantur, diriganturque paratim ad virtutes Christiano homine dignas. Peculiariter autem industriam & studium suum erga eos magis explicare debent, qui in patres sibi confessarios suos cooptant, vt ad eos in dubijs & controuersis suæ conscientie rebus quotidie, tum pro consilio, tum pro expiandis peccatis possint accedere. Qui quidem ad eum modum filios suos spirituales in bono proposito confirmare nitantur, vt constantissimè sibi proponant potius, quam diuinam Maiestatem offendant mortaliter, non solum bona ac honores, sed etiam vitam profundere, viuumque præferant, & salutare desiderium secundum sanctissimam Dei voluntatem totam vitam suam expendere.

Confessarj finem, ob quem sunt creati, suis pœnitentibus proponant.

Quare finem, ob quem creatus est homo, eis ob oculos crebro ponant; qui quidem est seruire & obedire in hac vita diuinæ Maiestati, & in altera in omnem æternitatem eadem frui, aliaque similia; ac proinde debere hominem exsuscitare animum, & vires sibi sumere, salutique suæ cooperari, atque eatenus rebus omnibus vt, vel abstinere, quatenus ad hunc finem consequendum
admini-

adminiculo, vel impedimento esse possint; ad extremum, hac se totos actionesque suas, atque vniuersa quæ in hac vita possident destinare, ita vt in victu, vestitu, consuetudine vitæ, negotijs, omnibusque alijs exercitationibus ita sese gerant, vt omnia quasi quædã adiumenta eis esse possint ad vltimum finem, cui conditi sunt, consequendum. Cæterum, ipsi pœnitentes paratos sese exhibeant, non solum in earum rerum vsu prudentiæ, ac salutari consilio confessarij libenter acquiescere, verum etiam si ille omnia planè vel aliqua ex ijs quæ habent deferenda esse iudicet, causa salutis eorum semper ei obediant. Confessarius tamen iuxta vniuscuiusque conditionem ac statum ad finem suprascriptum eos diriget.

Proponat eis etiam modum orandi, vt feret singulorum capacitas, & pro religiosa consuetudine omnes nitantur bis saltem in die facere preces ad Dominum, manè videlicet cum surgunt, ac vesperi dum cubitum concedunt.

Deinde exhortabitur eos, vt singulis diebus sacrum audiant, & diebus Dominicis diuina officia frequentent.

Particularim verò modum eis præscribet orationes mentales faciendi, siue viri, siue mulieres sint, modò tamen capaces sint: rudioribus autem ostendet quomodo Rosarium, siue Corona, officium B. Virginis, septem Psalmi pœnitentiales, aut similes aliæ orationes legi debeant.

Quod amplius est, omnes suæ fidei concreditos eo inducet, vt examen conscientie quotidie faciant: tempus autem huic rei accommodatum erit, dum vesperi signo publico campanæ simul cum tota familia ad preces inuitatur. Admoneat quoque eos de frequenti confessione & communionem, & paulatim eos secundum B. Augustini consilium in sanctâ eam consuetudinem adducat, vt diebus Dominicis communicent. (*Augusti. epist. 119. ad Januar. & in lib. de Eccles. dog. cap. 53. & de consec. dist. 2, cap. quotidie.*) Quando autem aliquem nacti erunt, quem ad hoc præstandum esse videant inidoneum, conuocabuntur eum paulatim, ac veluti per gradus quosdam

ed ~~me~~here. Primò hortabuntur, vt quando omnes debent percipere venerabile Sacramentum, etiam festis toto anno celebrioribus, præter ipsum diem solennem Paschæ, quo debent omnes communicare, scilicet festo Pentecostes, Assumptiois B. Virginis, Omnium Sanctorum, Natalis Domini: deinde etiam Dominica in capite Quadragesimæ, pro indulgentijs acquirendis, ac præparatione ad sanctum Quadragesimale ieiunium: paulò post superaddat aliquot dies: postea hortetur, vt singulis mensibus semel id præstet. Quod si fiat, facile ad communionem octidianam erit progredi.

Quomodo dies festos impendere docere debeat Confessarius.

Speciali cura eos admonet Confessarius, vt dies festos in honorem seruitiumque Diuinum impendant, quod vt commodius fiat, auctor eis erit, vt alicui Societati sese associent, quæ ex instituto proprio dies festos in orationibus, pijsque operibus expendit: veluti est ea, quam *Scholam vitæ Christianæ* dicunt. In vniuersum autem patres, matresue familias admoeat, vt familiam suam ad Dei honorem instituunt, ac liberorum suorum curam eximiam habeant, qui interim dabunt operam, vt visitent scholas, vbi doctrina Christiana docetur, modo ducant vna secum eos festis diebus ad conciones, ad Vespertinas preces, ad prælectiones sacras, modo ad frequentem confessionem, & communionem eos accommodent. Si qui ex filijs vxorem duxerint, curabunt parentes, vt opera maritorum etiam illæ sacramenta frequentent: vel si vxores sint, cum maritis similiter agant: qua in re in memoriam eis reducant quod S. Paulus ait: 1. Cor. 7. *Maritus bonus (inquiens) sepe vxorem Christe lucrat, & similiter virum.* Eis qui literas norint, suadebunt, vt libros aliquos pios & sanctè scriptos emant (si modò facultas suppetat) quos & ipsi legant, ac faciant legi à tota familia circa vespem, præcipuè diebus festis: tales sunt, *Vitæ Sanctorum Patrum*, *Gerson de imitatione Christi*, *Opera F. Ludouici Granatenis*, *Exercitia vitæ Spiritualis*, & *Rosarium Gasparis Loartis*, *Practica*

orationis Spiritualis P. Matthiæ Cappucini, Introdu-
ctio ad vitam deuotam Francif. de Sales, Androtij & P.
Gaudier epist. & alij similes.

Diuites quomodo admonendi.

Sæpius diuitibus in mentem redigant, eos dispensato-
res esse diuitiarum, quas possident, quibus ordinem, ac
statum suum sustentare, & alere possint, verum id Chri-
stianè, modesteque faciendum esse, vt non solum in vsu
diuitiarum non suprâ quam eorum vires ferunt, sed po-
tius infrâ aliquid expendere cernantur, quod etiam Gen-
tiles olim non solum verbis, sed etiam domesticis exem-
plis ostenderunt. Porro in eleemosynis liberaliter faci-
endis studeant excellere, ad hoc enim obligantur: ac ne
fortè aberrent à modo conuenienti, hominum religiosè
pieque sentientium consilium in his sequantur.

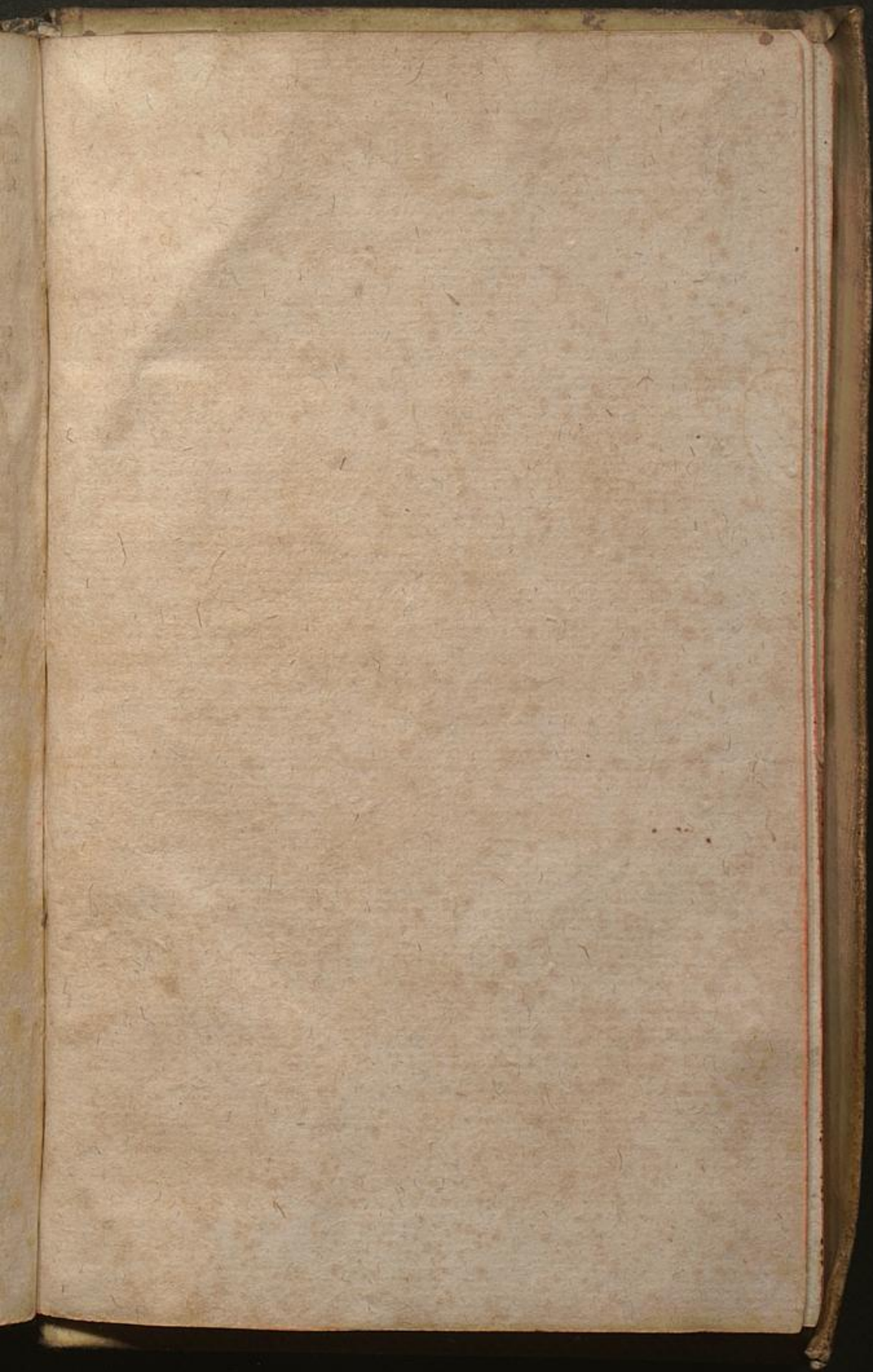
Postremò secundum vniuscuiusque modum & con-
ditionem, omnibus & singulis ea prescribant adiumenta,
quæ maximè necessaria, vtiliaque esse iudica-
bunt, vt in via mandatorum Dei sui
ambulent, ac pro-
ficiant.

Collegij • Societatis IJW Paderbornæ.

F I N I S.

Handwritten text on the left edge of the page, possibly a title or index, including the word "Handels".

Handwritten text in the center of the page, possibly a date or a reference, including the year "1882".

Handles
1000
1000
1000